

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Гальченко Вікторії Миколаївни
«Психологія розвитку основ професійної культури
майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук
зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

В умовах сьогодення, коли відбуваються глибокі трансформаційні зміни на всіх рівнях суспільної організації, процес професійного становлення вихователя закладу дошкільної освіти зумовлює нові вимоги до особистості майбутнього фахівця. Стратегія сучасної педагогічної освіти полягає в розвитку й саморозвитку особистості майбутнього фахівця, який буде здатен вільно орієнтуватися в оновленій соціокультурній реальності, відповідально й рішуче діяти в умовах вирішення актуальних освітніх завдань. Відповідно до положень «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2022–2032 роки», професіоналізм майбутнього фахівця включає передовсім високий рівень загальної та професійної культури, які є надійним фундаментом їхньої успішної діяльності за обраним фахом. Якість підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти ґрунтується на переосмисленні реалій сьогодення і ролі дошкільної освіти у вихованні докорінно нової особистості. Такі виклики стають підґрунтям для посилення розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в освітньому процесі закладу вищої педагогічної освіти. Отже, дисертаційне дослідження Вікторії Миколаївни Гальченко як узагальнення набутого досвіду з означеної проблеми має безумовну науково-практичну цінність, *є актуальним і перспективним.*

Ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом, змістом публікацій В. М. Гальченко дає підстави констатувати, що виконана робота забезпечує вагомий приріст знань як на теоретичному, практичному, так і на емпіричному рівнях щодо психології розвитку основ професійної культури.

Поміж найсуттєвіших отриманих наукових результатів слід зазначити такі: на основі теоретичного аналізу проблеми розкрито сутність поняття «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»; визначено й

охарактеризовано структурні компоненти, конструкти, критерії та показники професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; створено концептуальну модель розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; комплексну психолого-педагогічну програму розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО.

Вірогідність, об'єктивність і надійність результатів дослідження не викликають сумнівів, оскільки гарантовані адекватною і оптимальною дослідницькою методологією, системним аналізом теоретичного матеріалу, представницькою джерельною базою; комплексним застосуванням теоретичних і емпіричних методів, репрезентативністю вибірок, кількісним і якісним аналізом отриманих даних, а також можливістю впровадження отриманих результатів у освітній процес.

Матеріали дослідження знайшли відображення в 71-й публікації, основні з яких: у фахових виданнях – 15, у зарубіжних монографіях – 4, у зарубіжних журналах – 2, у наукометричних базах (WOS) – 3, матеріали науково-практичних конференцій – 41, праці методичного характеру – 6.

Основні здобутки дисертаційного дослідження дістали всебічну апробацію на 12-ти міжнародних, 6-ти всеукраїнських, 3-ох регіональних, 9-ти університетських науково-практичних конференціях.

Серед переваг дисертаційного дослідження – його чітка структурованість і взаємоузгодженість ключових компонентів: об'єкта, предмета, мети і завдань, висновків дослідження, що детерміновані основним текстом дисертації. Дисертаційне дослідження складають п'ять розділів.

У першому розділі дисертаційної роботи здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз наукових підходів щодо вивчення феноменів «культура», «професійна культура», «професійна культура майбутніх фахівців» у філософських і культурологічних джерелах, психолого-педагогічній літературі; розкрито сутність поняття «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»; подано класифікацію видів культури; проаналізовано структурні компоненти професійної культури майбутніх фахівців у працях сучасних українських учених.

У процесі теоретичного дослідження професійної культури було встановлено, що вона є системною, багатофакторною і поліфункціональною якістю особистості, а також характеризується наявністю комплексу професійних знань, умінь і навичок, а також здатностей, основою яких виступають особистісні якості, що виявляються в загальній культурі й засвідчують готовність до професійної діяльності. Було також виявлено тісний взаємозв'язок професійної і акмеологічної культури, який полягає в прагненні кожного майбутнього фахівця до постійного саморозвитку та самовдосконалення, тобто його прагнення до «акме» в умовах професійної підготовки в закладі вищої освіти.

Авторкою було визначено, що основами професійної культури майбутнього вихователя ЗДО є життєтворчий потенціал, професійна компетентність, духовно-ціннісні орієнтації. Відтак специфіка розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО полягає у спрямуванні змісту й форм освітнього процесу ЗВО не лише на формування професійної компетентності, а й на побудову гуманістичного базису особистості майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти – його орієнтуванні на загальнолюдські цінності, моральність, толерантність, високий рівень загальної культури.

У *другому розділі* дисертаційного дослідження В. М. Гальченко, дотримуючись логіки розвитку наукової думки, розглядає методологічні підходи вітчизняних і зарубіжних вчених щодо розвитку професійної культури майбутніх фахівців, висуває та обґрунтовує власний акме-аксіологічний підхід і принципи розвитку професійної культури майбутніх вихователів ЗДО; визначає і характеризує структурні компоненти, конструкти, критерії та показники професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Авторка трактує професійну культуру майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як складне, інтегративне соціально-психологічне утворення в структурі особистості майбутнього вихователя, яке з'являється й поступово розвивається в процесі здобуття вищої педагогічної освіти, у системі особистісних ставлень до самого себе, інших людей, майбутніх вихованців, природи й суспільства загалом, включає інтелектуальний і духовно-творчий потенціал

особистості студента, визначає його світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації та загальну концепцію життєздійснення на гуманістичних засадах і трансцендентних цінностях.

Узагальнення В. М. Гальченко обґрунтованих положень дозволило їй розробити концептуальну модель розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, яка базується на визначеному нею акме-аксіологічному підході та ключових принципах розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі здобуття вищої педагогічної освіти; змістовому й технологічному забезпеченні процесу професійної підготовки; чинниках і соціально-психологічних умовах впливу на цей процес, компонентах і критеріях розвитку професійної культури вказаних здобувачів освіти.

У *третьому розділі* дисертації висвітлено особливості організації та проведення емпіричного дослідження, чітко описано рівні розвитку професійної культури майбутніх вихователів ЗДО, проведено діагностичне дослідження соціально-психологічних умов, чинників і структурних компонентів професійної культури майбутніх вихователів ЗДО, здійснено кількісний і якісний аналіз результатів діагностики здобувачів освіти й виявлено психологічні особливості розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Діагностичне дослідження здійснювалося дисертанткою в три етапи: I етап – діагностика соціально-психологічних умов (духовно-акмеологічних, змістово-інструментальних і організаційно-виробничих), II етап – діагностика внутрішніх чинників (індивідуально-психологічних і суб'єктних), III етап – діагностика за компонентами професійної культури (емоційно-когнітивний, рефлексивно-перцептивний, професійно-ціннісний, духовно-творчий, конативно-інструментальний).

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що значна частина здобувачів 2-го курсу (44,60%) мають початковий і адаптивний рівень розвиненості професійної культури. У студентів 4-го курсу ці показники

відрізняються несуттєво – на початковому й адаптивному рівнях залишається все ще вагома кількість досліджуваних (36,12%).

У четвертому розділі роботи презентовано комплексну психолого-педагогічну програму розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО; висвітлюється зміст і організаційно-процесуальні засади психологічного супроводу розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; розкрито специфіку розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО в екстремальних умовах.

Розроблена й апробована комплексна психолого-педагогічна програма розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО базується на основних етапах розвитку професійної культури майбутніх вихователів ЗДО (докомпетентнісний, адаптаційний, цілепокладання, компетентнісний, творчий), актуалізує соціально-психологічні умови (духовно-акмеологічні, змістово-інструментальні й організаційно-виробничі), чинники (внутрішні й зовнішні), структурні компоненти (емотивно-когнітивний, рефлексивно-перцептивний, професійно-ціннісний, духовно-творчий, конативно-інструментальний) і включає три блоки. Вона передбачала розвиток основ професійної культури майбутніх вихователів ЗДО шляхом актуалізації соціально-психологічних умов, активізації чинників і структурних компонентів.

У п'ятому розділі експериментально перевірено ефективність комплексної психологічної програми, продемонстровано динаміку розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Ефективність проведеного дослідження доведено шляхом порівняння показників експериментальної групи до та після формувального експерименту з визначенням кутового перетворення Фішера, що доводить результативність проведеної роботи й ефективність використаного акме-аксіологічного підходу. Вказаний підхід сприяв позитивній динаміці основ професійної культури в респондентів експериментальної групи.

Схвальної оцінки заслуговують методичні рекомендації викладачам закладів вищої освіти щодо розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів

закладів дошкільної освіти. В основу методичних рекомендацій покладено співвіднесення між соціально-психологічними умовами, чинниками та структурними компонентами професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – у духовно-акмеологічних умовах за активізації суб'єктних і соціокультурних чинників краще розвиваються духовно-творчий і рефлексивно-перцептивний компоненти; за актуалізації змістово-інструментальних умов і активізації індивідуально-психологічних та освітніх чинників – емотивно-когнітивний і професійно-ціннісний компоненти; за актуалізації організаційно-виробничих умов та активізації індивідуально-психологічних і соціальних чинників – конативно-інструментальний і рефлексивно-перцептивний компоненти.

Висновки дисертаційного дослідження узагальнено відображають його основні результати і свідчать про досягнення мети й реалізацію завдань.

Дисертація та автореферат написані грамотно й оформлені згідно з вимогами. Стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття. Зміст автореферату є ідентичним до основних положень дисертації.

Дисертаційна робота Гальченко В. М. відповідає спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (053 – психологія).

Загалом представлений у дисертації матеріал, глибина його психологічного аналізу, кінцеві вичерпні висновки не викликають заперечень. Однак попри високий науково-теоретичний рівень запропонованого дослідження, його наукову новизну й практичну значущість у контексті наукової дискусії можна висловити деякі зауваження та побажання:

1. Вважаю, що дисертантці варто було би більше зосередитись на розкритті специфіки розвитку професійної культури саме в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

2. Більш переконливої інтерпретації потребують відмінності між чинниками й соціально-психологічними умовами розвитку професійної культури майбутніх вихователів ЗДО.

3. У презентованому авторкою акме-аксіологічному підході

(підрозділ 2.1.) варто було б розкрити важливість національних цінностей, таких як патріотизм, національна гідність, національний характер тощо.

4. Було б доцільно в методичних рекомендаціях (підрозділ 5.2) чіткіше окреслити, яку роботу з розвитку професійної культури майбутніх вихователів ЗДО мають проводити завідувачі кафедр, викладачі, куратори груп.

Утім зазначені зауваження й побажання не знижують вагомої теоретичної і практичної значущості наукового дослідження В. М. Гальченко, котре можна розцінювати як завершену наукову працю з можливістю практичного застосування її результатів.

На підставі зазначеного можна стверджувати, що дисертація «Психологія розвитку основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є завершеною самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі педагогічної та вікової психології і за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням, якістю оформлення й повнотою викладу повністю відповідає вимогам МОН України, а її авторка, Гальченко Вікторія Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 — педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент -
професор кафедри психології
Запорізького національного університету,
Заслужений працівник освіти України,
доктор психологічних наук, професор

Н. Ф. Шевченко

Вчений секретар

О. А. Проценко

Підпис *Шевченко*
засвідчую *Н. Ф.*

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

